

La transmissió dels coneixements musicals

Bàrbara Duran

Des de l'Antiguitat, la música ha mantingut un cert caràcter de coneixement ocult, art desxifrabre just per als iniciats. El cert és que tant Plató com Aristòtil esmenten la necessitat que els ciutadans formats tinguin coneixements musicals. Molt temps ha passat des de llavors i les diferents filosofies i estètiques musicals no han deixat d'incidir en la importància de l'aprenentatge musical. L'edat mitjana, època difícil, veié com es relegava la formació musical dins els àmbits eclesiàstics (llevat de la poesia trobadoresca i dels inicis de la música profana polifònica...). El Renaixement canvià algunes coses: *Il Corteggiano*, de Baldassare Castiglione, parla del fet que una de les qualitats del noble és la de saber fer música.

Les catedrals espanyoles (Sevilla, Toledo, fins i tot la Seu de Mallorca...) comptaren amb els serveis de grans mestres de capella, contractats també per ensenyar música a l'escolania. La reialesa i la noblesa comptaven amb mestres particulars, molts d'ells també famosos compositors. Durant el Romanticisme, per primera vegada, la música deixa de ser un coneixement just a l'abast de professionals al servei de corts i esglésies per convertir-se en una de les arts burgeses per excel·lència. La possibilitat de comptar amb un piano -gràcies als avenços tècnics en construcció d'instruments i de la difusió de la seva venda- permeté el naixement d'un mercat dins el món compositiu dedicat a peces de caràcter sentimental, virtuosístic, balades, danses, versions d'òperes... Tot això mostrava el poder de la burgesia, que pot comprar pianos, que pot educar les seves filles per interpretar el repertori del moment...

Dins els grans nuclis urbans, trobar un professor de música no ha estat mai difícil. Fins ben entrat el segle XIX, la transmissió de coneixements musicals està lligada als estaments que hem citat anteriorment: l'entorn de les corts, seus, monestirs o bé llocs on orquestres o bandes militars tenguessin una presència important. Això ha estat diferent a llocs més aïllats de l'avantguarda cultural, i el fet de poder comptar amb una petita xarxa de transmissors (professors) ha permès que, posteriorment, part de la població pogués obtenir un mínim d'habilitats

musicals que els permetés la interpretació del repertori que més desitjaven, o bé, fins i tot, accedir a estudis especialitzats.

La figura del professor de música (entès en el sentit modern, com un mestre que cobra un salari per ensenyar música) entra en joc, sobretot, des de l'ideari burgès del Romanticisme.

Amb això, els coneixements musicals poden arribar a una franja social molt més ampla. Podem també esbrinar que, si no fos per aquesta transmissió de coneixements, bona part de la vida cultural d'un poble no seria la que és passat un temps. I cal pensar en quins han estat els elements, les institucions o bé, en determinats moments, les persones que han permès avançar en aquest sentit.

Una mirada diferent sobre els músics i la música

Aquest petit estudi pretén investigar i datar la teranyina humana que féu possible (sobretot acabada la Guerra Civil) la transmissió de coneixements musicals dins Manacor.

És un aspecte de la vida cultural i social de la ciutat que ens pot conduir a preguntes i investigacions sobre altres aspectes lligats (o no) al món musical.

Així ho remarca Ruth Finnegan, una antropòloga anglesa a la qual la seva experiència a l'Àfrica Occidental i després a les illes Fidji serví per repensar alguns tòpics sobre la música i incidir en la manera de treballar dels musicòlegs.

R. Finnegan marcà una fita amb *The hidden musicians*. En aquesta obra i en nombrosos articles posteriors centra la seva atenció en aspectes artístics i culturals que significaren un canvi de visió sobre la manera com s'estudia la música dins una societat:

«[...] es fa evident que alguns estudis de les pràctiques musicals locals i la seva organització no sols es troben bastant més disponibles per a un treballador de camp amb una formació antropològica general del que se sol pensar. Fins i tot diríem que, per a algunes perspectives antropològiques, és a més obligatori de cara a una comprensió de la cultura.»¹

Assenyala també que, independentment de quina sigui la música que es fa, les activitats musicals dels diferents membres es troben lligades en un context més general de benestar mutu, un segell d'identitat i valor, de control social i d'integració dels individus en un entorn. Els participants, a més, són susceptibles de ser analitzats al voltant d'un interès social i artístic específic: un cor d'església, un grup d'estudiants d'un col·legi, una tuna, un grup de guitarres i guitarrons... Fins i tot posa de manifest *quins* són els interessos musicals dels individus d'una societat en un moment determinat.

Finnegan deixa ben clar que els estudis no s'han de cenyir als de la música considerada *seriosa* o *tradicional*; fins i tot podem en considerar altres etiquetes, com *urbanes* o *modernes*. També inclou el músic amateur, i proposa una nova visió per acostar-nos al fet musical i social amb un enfocament més ampli i fugint dels tòpics de les disciplines esmentades, que atorguen un paper entre marginal, esotèric i especialitzat a l'estudi musical. Les seves conclusions sobre l'univers musical de Milton Keynes, que apareix a *The hidden musicians*, sorprengueren per la diversitat i la riquesa de les activitats musicals dels seus habitants.

L'estudi, doncs, de la pràctica musical d'una ciutat, en qualsevol dels seus aspectes, ens pot ajudar a entendre millor la seva cultura, les relacions humanes i la història.

Ensenyament musical a Manacor

Manacor és una ciutat allunyada de grans monestirs, seus catedralícies o corts, que podrien haver exercit un magisteri musical important. Com hem esmentat abans, la transmissió de coneixements musicals anava lligada o bé a l'església o bé a la proximitat de centres de producció cultural; també a l'existència de bandes militars i orquestres.

Aquest petit estudi, que inclou bona part del segle XX, ha de tenir en compte els següents punts:

- 1- És difícil constatar i documentar qui actuava com a transmissor de coneixements musicals fora de l'àmbit esmentat anteriorment. Moltes de les dades de la recerca feta a Manacor provenen d'entrevistes, premsa local, programes de concert i documents familiars dels protagonistes.²
- 2- Cal considerar diferents agents de la formació musical, no just les persones que actuaren com a professors de música. Així, hem de tenir en compte que hi ha altres activitats que poden, en un moment determinat, transmetre coneixements musicals o crear la necessitat d'aprendre'n als seus participants:
 - La Capella de Manacor com a formadora de cantaires.
 - Els cors i músics que participaren en serveis religiosos (caldría aprofundir dins l'aportació d'aquests, sobretot a les parròquies dels Dolors i a l'activitat del convent dels dominics).
 - Les activitats teatrals (Agrupació Artística de Manacor), com les representacions del *Joaquín* i d'altres obres, permetien aprendre i fer música dins un context d'interpretació amateur.
 - Les agrupacions de música popular mallorquina i els membres integrants de les bandes.

- Les agrupacions de música popular urbana. És important apuntar l'aportació de les tendes de música que ofereixen els seus serveis a Manacor i que també ofereixen formació musical més lligada a l'entorn de la música popular urbana a un sector juvenil concret. La variabilitat d'aquesta oferta, cada any, just permet esmentar-ne la seva existència (guitarra elèctrica, acústica, jazz, bateria, harmonia moderna...).
 - Les escoles de primària i secundària, que actuen impartint coneixements musicals generals segons el currículum vigent, especialment des de la implantació de la LOGSE. Les dues darreres lleis generals sobre educació, LOCE i LOE, suposen retalls de l'àrea de música. A Manacor, especialment els col·legis de Sant Francesc, Sant Vicenç de Paül i Puresa de Maria comptaren des dels anys setanta amb classes de música i, fins i tot, es podien combinar les fetes en horari general amb classes particulars.
- 3- Ens centrarem a seguir els fils de les persones que actuaren com a professors de música, com a transmissors de coneixements musicals. Molts d'ells iniciaren la seva activitat sense un reconeixement institucional, sense contracte de feina, duent a terme una tasca que anava des dels alumnes just interessats a aprendre una mica de solfa fins als alumnes que s'interessaven vocacionalment i professionalment pels estudis musicals. Sorgiran relacions d'ensenyament aprenentatge lligades a manifestacions musicals i institucionals de Manacor -els casos d'Antoni M. Servera i Rafel Nadal, per exemple.
- 4- A mesura que passa el segle XX, la figura del professor particular comença a professionalitzar-se de manera evident. Els requeriments per exercir el magisteri són majors per part de l'Administració. Els diferents canvis en les lleis que regulen l'ensenyament general i els denominats ensenyaments artístics tendran una incidència clara en la forma com els professors de música hauran de treballar, com veurem posteriorment. La creació de l'Escola de Música l'any 1972 fou una fita important i, conjuntament amb la LOGSE, conduirà a un canvi social entorn de l'ensenyament musical.

Aquest és també el límit cronològic imposat a aquesta recerca.

A continuació documentam els professors que exerciren entrat el segle XX a Manacor, durant un temps relativament llarg (almanco un període d'entre tres i cinc anys) i, sobretot, que tengueren una influència sobre la població que obtingué així un ensenyament musical que sense la contribució personal d'aquests professors no hagués rebut. També farem referència a les dues escoles de música

de Manacor del segle XX. Alguns d'aquests professors combinaren les classes particulars amb les classes a l'escola. Seguirem un ordre cronològic, encara que també haguéssim pogut presentar els diferents professors per especialitats.

Així i tot, cal dir que aquells que podien estudiar música (i sobretot després de la Guerra Civil) eren afortunats.

Alguns antecedents

Com hem esmentat, una de les formes d'iniciació musical és la pertinença a una banda. Quan la banda apareix, es necessiten músics per tocar. De la mateixa manera, si no hi ha músics no hi pot haver banda... Per aquest motiu, banda i aprenentatge musical van lligats. Encara que una mica anterior al límit cronològic d'aquest treball, cal esmentar la referència a Lluís Rosselló Llull (Manacor, 1957-1935), que "creà una escola de solfa per la qual passaren més de 500 alumnes", segons apunten A. Carvajal, Joan Lliteras i Antoni Gomila als *Apunts per a la Història de les Bandes de Música de Manacor (veure bibliografia)*.

MOSSÈN ANTONI JOSEP PONT I LLODRÀ

Mossèn Antoni J. Pont (Manacor 1852-Llucmajor 1931) és un dels primers que podem datar com a professor a principis del segle XX. Fundador de la Capella de Manacor, mantingué relacions personals amb músics importants del moment (A. Noguera, F. Pedrell, L. Millet...). Tengué problemes amb el rector Rubí, que el denuncià davant el bisbe Campins. Encara que mossèn Antoni M. Alcover el defensà personalment, va ser destinat a Palma i ocupà el càrrec de mestre de capella de la Seu.



El motiu de la denúncia era que havia enviat un substitut per exercir les funcions d'organista dels Dolors (cobrava 10 lliures anuals, 33 pessetes), ja que "andaba ocupadísimo en la dirección de la Capella y en dar clases de solfeo".³

Les classes de solfeig li sortiren una mica cares, a mossèn Pont.

L'ACADÈMIA O ESCOLA DE MÚSICA MUNICIPAL

Entre els anys 1932 i 1933 l'Ajuntament de Manacor fa un intent d'institucionalització de la banda municipal pròpia. Anteriorment, hi havia hagut un intent per fundar una acadèmia de música, el 4 de març de 1919, encara que l'assumpte no progressà (veure A. Carvajal/Joan Lliteras/Antoni Gomila, *op. citada*). Dins el *Proyecto de Reglamento para una banda municipal* (AMM, 854/10,

1932-33), redactat per l'Ajuntament de Manacor, hi trobam a l'encapçalament:

«Se crea la “Banda Municipal de Música de Manacor” para el uso exclusivo del Ayuntamiento, que no podrá ser empleada para actos de carácter particular, político ni religioso a no ser con permiso de la Comisión y mediante siempre la correspondiente contrata.»

En el capítol I descriu el personal de la banda necessari:

«[...] un Director, dos Subdirectores, cinco músicos de 1ª, ocho de segunda; siete de tercera y trece **educandos**, pudiendo estos últimos ser aumentados a juicio de la Comisión encargada [...]»

Encara que just després descriu el sou que rebran els músics; al final del capítol I posa ben clar: “**Los educandos no percibirán gratificación alguna**” (suposam que la gratificació venia donada per tenir la possibilitat d'aprendre un instrument musical i participar de les activitats de la banda).

Aquí, hi trobam el perquè de la creació de l'acadèmia o escola de música municipal, tal com ho cita en el capítol II, d'obligacions:

«[...] Art. 3º- El Director tendrá la obligación de dar clase y ensayos a todos los componentes de la Banda y cuidará con esmero del desarrollo educativo y presentación de la misma.

Será igualmente obligación suya y de los Subdirectores el dar clase de solfeo y música, gratuitamente, tres veces a la semana, a los alumnos que asistan a la Academia o Escuela de música municipal que creará el Ayuntamiento [...]»

Encara que en temps de la República sabem que la preocupació per l'educació fou important, la raó més que òbvia per la qual l'Ajuntament té necessitat de formar músics és que vol que la seva banda compti amb una selecció d'instruments més o manco afinats. No és l'objecte d'aquest estudi tractar de les bandes de música, però és evident el lligam que existeix entre la necessitat d'educació musical i les bandes de música. Els ajuntaments ho veuen com una inversió, ja que els “**educandos**” formaran part de les bandes en el futur.

Segons les dades que consten entorn de la banda municipal de Manacor,⁴ alguna cosa va passar amb aquest intent de banda i escola. Bartomeu Gayà la dirigí des del 6 de febrer de 1933, fins que el 15 de febrer de 1935 es desorganitzava oficialment i es convocava l'assumpte de bell nou.

I així apareix a les *Bases para el funcionamiento de la escuela municipal de música aprobadas por la comisión gestora de este ilmo. Ayuntamiento en sesión de 22 de marzo de 1935* (AMM 854/9):

«1ª Se crea una Escuela Municipal de Música para la enseñanza y fomento de dicha Bella Arte.

2ª Dicha Escuela funcionará bajo la dirección de un Maestro Director y un Subdirector que se nombrarán por concurso oposición entre profesores de esta localidad.

3ª El Maestro Director disfrutará el sueldo anual de mil quinientas pesetas y el Subdirector el de quinientas anuales.

4ª El Maestro Director tendrá la obligación de organizar dentro del plazo de un mes a partir de su nombramiento, **una Banda de Música, a ser posible con alumnos de la Escuela**, compuesta cuando menos de 5 Profesores de primera, 8 de segunda, 12 de tercera y **un número ilimitado de educandos**.

5ª Tanto el Maestro Director como el Subdirector vendran obligados a dar clases de solfeo, teoría de instrumentos durante tres horas, por días alternos.

6ª Tendrán derecho a asistir gratuitamente a las clases de la Escuela, todos los niños y niñas, residentes en este Municipio comprendidos en la edad de 6 a 15 años.

7ª Para ingresar en la Escuela, los padres o encargados de los alumnos tendrán que solicitarlo del Ayuntamiento que acordará sobre su admisión o no admisión previo el informe del Director y de la Comisión de Cultura.»

Pareix que la Guerra Civil interrompé les activitats de l'escola com a tal, encara que les activitats de la banda prosseguiren. La nova plaça de director fou ocupada pel Sr. Antoni M. Servera.

ANTONI MARIA SERVERA JUAN

La personalitat com a músic manacorí d'Antoni M. Servera queda fora de dubte. Conegut sobretot per la composició de la música per al *Joaquín*, la seva tasca com a professor de música se centrà en dos àmbits preferents: les classes particulars i l'entorn de l'Escola de Música.

Nascut a Manacor l'any 1886, emigrà a l'Argentina després d'abandonar el seminari. Sembla ser que es presentà sense permís dels seus mestres a la plaça d'organista d'una parròquia de ciutat i això generà alguns conflictes. El 1932 retornà a Manacor. Inicià la seva estada manacorina anunciant-se com a “profesor diplomado”



al setmanari *Voz y voto*: de solfeig, teoria, cant, història musical i harmonia. Primerament visqué al carrer Església n. 2 -avui carrer Escolà Pocoví Fuster-, primer pis; després residí al carrer del Rei. Als anuncis afegeix: “En breve apertura de una Academia Musical con un selecto cuerpo docente”.

La plaça convocada per a l'acadèmia municipal sembla redactada a posta per al Sr. Toni, que feia un mes i mig que havia estrenat amb molt d'èxit el *Quaquín*. Segons Rafel Ferrer Massanet,⁵ havia reunit un grup de músics i amb això formà una banda particular que afavoria la immediata incorporació del mestre als serveis municipals.

Ell descriu així els seus mèrits⁶:

«Habiendo visto el anuncio de la Alcaldía por el que se invita a los Profesores de Música que quieran organizar una Banda y dar clases en la Academia Municipal con carácter interino.

Encontrándose el firmante en condiciones para concurrir a la provisión en interinidad de la plaza que se concursa, por hallarse ya al frente de una Banda de Música organizada, ser Profesor diplomado por el Liceo Nacional de Buenos Aires, haber sido durante cinco años maestro concertador al frente de Compañías de ópera y opereta, haber sido profesor de piano del Conservatorio Beethoven de San Juan (República Argentina), Organista de la Catedral de San Juan, haber demostrado su suficiencia como compositor y en largos años de enseñanza privada del arte de la música, ostentando actualmente el cargo de Profesor de Música en la Academia de Jesús Obrero de esta localidad, según comprobantes que ofrece al Ilmo. Ayuntamiento [...]»

Les oposicions se celebraren amb un jurat que tenia el reconeixement social i cultural adient: el president era el batle Francesc Fernández i en formaven part els mestres Josep Balaguer i Antoni Torrandell (un dels músics mallorquins amb més prestigi del segle XX). Gairebé tot d'una el mestre Servera en prengué possessió. Cal dir que a la banda que es forma, a part de 5 músics de primera, 8 de segona i 14 de tercera, hi ha ara just “4 educandos”. Com a director de la nova escola cobrava 1.500 pessetes l'any, i 5.000 de la banda, que es repartien entre tots els músics.

Antoni M. Servera anà perdent la majoria dels alumnes que durant aquests tres anys (des que tornà) rebien classes particulars a ca seva. Els temps no estaven per a gaire despeses i el 36 acabà de desbaratar-ho tot. Diversos testimonis parlen, a més, que tenia un caràcter molt fort i que els assajos (i probablement les classes) moltes vegades no eren fàcils: era capaç de dir paraules fortes en poc temps, i això no agradava a alguns participants.

Encara que no podem dir certament qui foren alumnes seus, en podem destacar els següents, a qui dirigí i preparà: Carme Álvarez-Ossorio, Faust Puerto Planas, Catalina Ramis, Bernat Bordoy, Maria Pomar, Guillem Rosselló, Nelly Fuster, Onofre Fuster, Maria Girard, Francesc Cano, Francesca Frau, Llorenç Morey, Martí Sansó, Tòfol Pastor... Molts d'aquests manacorins, participant en les diverses sarsueles i representacions que organitzaven, aprengueren música mitjançant el cant i la direcció d'Antoni M. Servera. També hem d'esmentar la relació amb l'església gran, on tocava l'orgue.

El sentiment que deixa el record d'Antoni M., segons diversos testimonis, és una mica malenconiós. Una vegada acabada la guerra, no li varen fer gaire cas. Això, juntament amb la tornada a Bones Aires de la seva família –el seu fill morí a la batalla de l'Ebre- i el seu fort caràcter foren una combinació difícil.

Morí a Son Servera el 20 d'abril de 1956.

JOANA PONT CALDENTHEY

Va néixer i morí a Manacor (1891-1976). Era neboda d'Antoni Josep Pont i Llodrà i estudià música amb el seu oncle.⁷

Treballà com a professora sempre al carrer de Sant Joan, n. 42, 47 i 48, començant entorn del 1922 i fins al 1968-69. Dirigí el cor de Filles de la Puríssima a l'església gran (on tocava d'organista Antoni M. Servera als oficis més importants i, per tant, les acompanyava) i a l'església de Sant Josep. Tocava l'harmònim a la capella de l'església gran situada vora el portal de la Puríssima i entre la música que s'interpretava cal destacar els *motets* de Setmana Santa. També acudia a tocar i dirigir a l'hospital que ocupava l'edifici on després hi hagué el cinema Goya (a l'actual carrer Pare Andreu Fernández).

Dels seus alumnes, cal destacar-ne un aspecte curiós: preparava alguns dels jovenells que desitjaven anar al seminari o que ja hi anaven. Molts d'ells eren de famílies de la pagesia i no sabien cantar correctament ni tenien coneixements musicals. Suposam que la connexió amb el seu oncle mossèn li permetia tenir aquests alumnes ja una mica grandets. Un dels seus deixebles fou l'historiador Gabriel Fuster. També cal esmentar Francesca Duran Planisi.

Col·laborava també amb el col·legi de la Puresa, on actuava d'assistent de la mare Calafat. L'any 1949, el cor participà en la interpretació de la “Novena” de Beethoven sota la direcció d'Eaktai Ahn, i part del cor

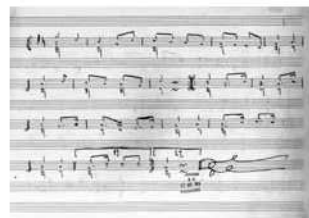


de les Filles de Maria actuà de reforç de la Capella de Manacor.⁸

Com a professora, pareix que arribà a un nombrós grup d'alumnes que, sobretot, desitjaven iniciar-se en la pràctica musical.

BARTOMEU QUETGLAS MIQUEL (a) MORAGUES

Bartomeu Quetglas (Manacor, 1892-1980), conegut com en Moragues, fou un professor de guitarra que ensenyava al forn de *sospinos* que hi havia a la plaça Weyler, avui carrer d'en Bosch.



Segons la seva néta, sembla que bona part de la seva formació era autodidacta i també va ser un dels cantaires de la Capella de Manacor. Si un volia aprendre a tocar guitarra a Manacor, gairebé era segur que passava per les seves mans. Així, tengué alumnes com Toni Martí, Margot Fuster, Damià Timoner, Joan Servera... També molts jovenells que hi acudien per aprendre a tocar i després agafar la guitarra elèctrica.

És molt curiosa la manera que tenia de proporcionar material als seus alumnes (s'avançà un parell de dècades a les funcions de les fotocopisteries): feia una còpia autògrafa de la peça que l'alumne volia aprendre a tocar. Així s'assegurava tant l'aprenentatge de l'alumne com el seu interès.

DAMIANA FONS GRIMALT

Nascuda a Manacor l'any 1905, hi morí el 1983. Estudià música al Conservatori de Palma. De fadrina vivia al carrer Bosch i hi impartí classes particulars de música.

JOANA MÓRA CUBELLS

Nascuda a Manacor el 1907, exercí com a professora al carrer Bosch n. 19, també al col·legi de Sant Francesc i al monestir de la Sagrada Família. Ensenyava solfeig i piano. Estudià al Conservatori de Palma i dirigí el cor de Crist Rei, on també era l'encarregada de tocar els acompanyaments a l'harmònim.

D'entre els seus alumnes destaquen Antoni Parera Fons, Margalida Lull, Margalida Fuster Mora...



Segons Antoni Parera Fons, pareix que rebé algunes classes de Miquel Capllonch i els seus consells sobre tècnica pianística resultaren molt encertats. Al Manacor d'aquells anys, s'hi establí entre ella i Pepa Muñoz una certa rivalitat professional. Morí a Manacor l'any 1965.

PEPA (JOSEFA) MUÑOZ

Exercí com a professora de piano a Manacor (carrer del Convent) i, més o manco, del 1960 al 1977 a Porto Cristo.

Parlava del seu parentiu amb el general Muñoz Grandes (cap de la División Azul a Rússia, general i ministre amb Franco) i també contava que rebé algunes classes de Rubinstein i treballà a un conservatori d'Alemanya, on ocupà un càrrec indeterminat.⁹

Entre els seus alumnes podem destacar: Pere Bonnín, Joan Tur, Jeroni Capó, Tomeu Umbert, Margalida Fuster, Guillem Fullana...



CATALINA FERRER FERRER

De família manacorina, el seu pare era militar i per això va néixer a Eivissa el 1912. Morí a Manacor el 1999.

Estudià al Conservatori de Madrid, ja que rebé formació al col·legi (per a òrfenes de militars) de monges franceses d'Aranjuez. Hi acudien, per exemple, el catedràtic José Fornés.

Exercí a un pis de la plaça del Palau des del 1930 fins al 1980. També als col·legis de Sant Francesc, la Caritat i la Puresa. Dels seus alumnes, en destaquen les nebodes Concepció Vadell i Margalida Vadell; Tomeu Penya; Magdalena Riera; Bàrbara Duran; Joan Servera...

Preparà tota una generació de manacorins per als exàmens del Conservatori. Encara que no tocà en públic, tenia una bona preparació en solfeig i harmonia.

COL·LEGI PURESA DE MARIA

El col·legi proporcionà coneixements musicals a diverses generacions de manacorines, que hi assistien en règim mig pensionat. S'oferia aquest servei a les alumnes que ho desitjaven i així moltes pogueren estudiar la carrera de piano. S'encarregaven de presentar-les als exàmens del Conservatori. D'entre les



professores, les exalumnes en destaquen els noms de la mare Calafat, mare Estarellas, mare Duran i la mare Pizà Daviu.

Així mateix, no tenien inconvenient a sol·licitar els serveis de professores externes, com Joana Pont i Catalina Ferrer, que, com hem dit, hi treballaren.

ANTONI MATHEU MULET

Antoni Matheu (Palma, 1933-1984) acudí un dia per setmana al col·legi de la Puresa a fer classes de cant coral i harmonia als alumnes que ja seguien els estudis musicals una mica més avançats. Durant els anys 1977, 1978 i 1979 baixà de Palma, normalment els dissabtes capvespre, per oferir als estudiants de música de Manacor un servei molt valuós, ja que era difícil assistir a determinades assignatures que s'impartien al Conservatori de Palma i molts d'ells no haurien pogut continuar l'estudi musical. Catalina Ferrer actuava de coordinadora entre Antoni Matheu, els alumnes i la Puresa, que li deixava les seves aules.

Les monges el consentien una mica (era una persona que ho mereixia) i se'n tornava a Palma farcit d'ensaïmada i cafè amb llet.

Home de gran profunditat espiritual i personalitat extraordinàriament bondadosa, hagué d'impartir matèries que no eren del seu gust al Conservatori Professional de Palma (petites o grans lluites de poder entre els professors del moment...), malgrat la seva excel·lent preparació com a músic. Obtingué el títol superior en les especialitats d'orgue i de composició i instrumentació. Era "sacerdot músic i no músic sacerdot".¹⁰

No és el moment de citar la seva carrera com a compositor (important i a la qual no s'ha fet justícia), però sí que no ens resistim a citar unes paraules seves sobre els alumnes que tenia:

«[...] Vaig tenir, per desgràcia, perquè se veu que me veien amb aquest caràcter tan com a beneit, com a [...], perquè n'hi ha un munt de professors que quan un alumne no estudia, tot d'una el



despedeixen. Jo no era capaç de fer-ho. Vaig tenir tot lo més dolent [...] I jo només dic, lo que vaig fer és tenir molta paciència perquè no ho deixassin [...] Perquè això de música, si no hi ha un temps, una dedicació total, no es pot fer res [...]»¹¹

Esperem que no ho pensàs exactament dels seus alumnes manacorins! La música, l'orgue, la composició i la docència foren sempre l'instrument del seu apostolat. Gràcies a això, molts alumnes seguiren estudiant i el recorden amb gran afecte.

CONCEPCIÓ VADELL FERRER

Nascuda a Manacor l'any 1931 (és filla de Jaume Vadell, músic també, i germana de Margalida Vadell), començà amb la seva tia Catalina Ferrer. Després estudià a València, on aconseguí el primer premi de fi de carrera per unanimitat. Becada per la Diputació, estudià a Barcelona a l'Acadèmia Marshall el 1941.



Treballà a Manacor com a professora particular al carrer Amargura i al carrer Mas, impartint classes sobretot de piano i solfeig. Posteriorment fou professora al Conservatori Professional del 1978 al 1998. També, com veurem, fou una de les primeres professores de l'Escola de Música de Manacor.

Bona pianista, va fer nombrosos concerts amb l'Orquestra Ciutat de Manacor i com a solista i pianista acompanyant. Alumnes seus són Andreu Riera, Pep Ros, Maria Antònia Gomila, Tomeu Nadal, Maria Antònia i Catalina Pons-Estel, Sebastiana Galmés i Magdalena Alcover.

Concepció Vadell pertany a una casta de professors que visqueren amb gran dedicació personal el magisteri musical en moments en què això no era sempre fàcil.

PATRICIO PIZARRO

Nascut a Xile, durant una temporada va residir a Manacor, on fou un dels membres fundadors (i director) de l'Orquestra de Cambra Ciutat de Manacor, activa des del 1976 fins al 1987. Patricio tenia una bona experiència musical i compartí algunes classes magistrals amb Margot Fuster i Conxa Vadell.



BERNAT POMAR POMAR

Nasqué a Palma l'any 1932. Format al cor de Sant Felip Neri, estudià amb Ignasi Pinya. Treballà a l'Escola de Música i després fent classes particulars al carrer Toni Pasqual. Molt obert a noves tendències, adaptà el mètode Suzuki creant *El meu violí*, un mètode d'aprenentatge únic a les illes.

Ha fet classes a Manacor a nombrosos alumnes; en destaca sobretot Maria Antònia Capó (a qui dedicà *El meu violí*). La seva influència en l'ensenyament del violí a les illes és fonamental.

Molt lligat a la interpretació violinística en totes les etapes de la seva vida, testimoni de molts afers musicals, també s'ha deixat temptar per la composició, una de les seves autèntiques passions.



MARGOT FUSTER PERELLÓ

Filla de Gabriel Fuster, historiador, nasqué l'any 1933. Començà els estudis musicals amb Joana Móra. Estudià piano, guitarra amb Bartomeu Miquel (a) *Moragues*, Calatayud, Estarelles, acordió a Barcelona i harmonia amb Xavier Carbonell.



Exercí el seu magisteri al carrer del Convent n. 18 i al carrer Amargura. La darrera etapa fou al carrer Pare Andreu Fernández, fent classes de piano, solfeig, acordió i guitarra. Dels seus alumnes cal anomenar Maria Francesca Llaneres, Immaculada Móra, Joana Maria Perelló, Henedina Perelló, Xavier Gelabert, Petra Riera, els germans Mateos...

Fou també una de les primeres professores de l'Escola de Música i fundadora del grup Música Jove, actiu des del 1986 fins al 1993. La idea principal d'aquest grup era que els alumnes tinguessin l'oportunitat de fer música en públic i en companyia, com si d'una reunió d'amics musicals es tractàs. Com a prova del seu interès, no just els seus alumnes hi participaven, sinó també qualsevol estudiant de música de la ciutat. Aquests petits concerts són una prova que l'ensenyament musical a Manacor era ben viu.



"MUSICA JOVE"
Santa Cecília 1986.

No donà mai per acabada la seva formació, a més d'entendre molt bé el que volia: ser una bona professora i aprofitar qualsevol ocasió per fer música amb tots

aquells que sentien aquesta inquietud. Li agradava el contacte amb infants i joves, li agradava la música i tenia molt clar que el que més li agradava, ajuntant-ho tot, era fer classes de música.

En sentit estricte, és la professora que més s'acosta a la idea moderna de professor de música, preocupat sobretot per la didàctica i per com transmetre els seus coneixements. Potser el contacte amb la seva germana Elena (professora de música a l'escola Ars Nova de Barcelona) hi tengué alguna influència. Molt oberta mentalment en aquest sentit, l'ambient familiar de cultura i valoració de l'educació li donà una visió diferent a molts dels seus coetanis.

MARGALIDA FERRER CALDENTEY

Inicià els seus estudis amb Catalina Ferrer i acabà la carrera ben jove al Conservatori de Palma. Nascuda l'any 1934, feia classes de piano al carrer d'en Muntaner durant la dècada dels anys 50, fins que el 1958 traslladà la seva residència a Palma. Ca seva escoltà algunes vetlades musicals amb manacorins (Jaume Pinya, per exemple), gaudint de fer música junts. Alumnes seves foren Antònia Oliver Amengual i Aina Galmés.

ANTONI MARTÍ FONT

Nascut l'any 1935 a Petra, morí el 1991 a Aumallia, Felanitx. Antoni Martí fou extremadament conegut dins els ambients musicals. Exercí com a professor de guitarra des del 1960 al 1964, creà *tunes* als col·legis de la Puresa, Sant Vicenç de Paül, Sant Francesc, La Salle i també a altres pobles.

Estudià amb Bartomeu Miquel (a) *Moragues*, Bartomeu Calatayud, Sainz de la Maza, Catalina Ferrer i a la banda amb Rafel Nadal. Destaquen dels seus primers alumnes Gabriel Estarelles i Tomeu Penya.

Exercí una important activitat com a divulgador de la música popular en general, a més de ser un dels primers empresaris dedicats al comerç especialitzat dins el món musical de Manacor. Dirigi, a més, la Rondalla del Pla de Petra i formà part del Tríu Armónico, agrupacions amb les quals va fer diferents concerts.

MARGALIDA LLULL MOREY

Inicià els seus estudis musicals amb Joana Móra i acabà l'especialitat de piano al Conservatori Professional de Palma. Nascuda el 1946, sempre es dedicà a l'ensenyament privat, des del 1963 fins al 1998, al carrer Mesquida n. 23 i després al n. 19. Margalida Llull comptà entre els seus alumnes amb Damià Timoner, Toni Terrades i Andreu Galmés.

CONSOL PIÑOL I ARNELLA

Nascuda a Barcelona l'any 1951, estudià piano. Ha impartit classes particulars a la plaça de Sant Jaume, també a l'Escola de Música des del 1974, en una primera etapa, i a Son Macià. Posteriorment, es tornà a incorporar a l'Escola en el moment en què es féu un concurs de mèrits per donar les places com a personal de l'Ajuntament. Encara que la seva activitat docent ha estat llarga dins el temps, també ha tengut etapes d'interrupció.

PERE BONNÍN RIERA

Nasqué a Manacor l'any 1952. Son pare i sa mare foren els seus primers professors de piano i violí. Estudià amb Conxa Vadell, després amb Pepa Muñoz i Joan Moll. Obtingué el títol de professor de piano al Conservatori Professional de Música i, durant un temps, treballà al mateix Conservatori com a professor.

Impartí classes particulars al carrer del Convent, al carrer Joan Lliteres i al carrer Murillo, fent classes de solfeig i de piano.

Dirigeix el cor de la Parròquia de Crist Rei. Professionalment, ha tocat amb l'orquestra dels Hams i les seves inquietuds personals l'han duit a crear un petit festival de música a Cala Anguila des del 2001.

XAVIER CARBONELL CASTELL

Barceloní de naixement (1952). Treballà a Manacor entre el 1989 i el 1996 com a professor d'harmonia i contrapunt, primer a diferents domicilis i després al domicili de Margot Fuster, al carrer Pare Andreu Fernández.



Erudit, les seves classes particulars a la ciutat, com passà amb Antoni Matheu, permeteren estudiar a un bon grapat de manacorins lligats ja als estudis superiors. Actualment és professor al Conservatori Superior de les Illes Balears.

MARGALIDA ROSSELLÓ PUERTO

Va néixer a Manacor l'any 1957 i hi morí el 1997. Començà els seus estudis musicals a la Puresa amb la mare Estarellas i s'examinà als conservatoris de Palma i València. Es llicencià en biològiques per la Universitat de Barcelona. A la seva tornada a Mallorca combinà les classes al col·legi de la Puresa amb classes particulars a l'avinguda Amer de



Porto Cristo. També acudia a domicilis com a professora particular de música, a més de la seva tasca com a professora a l'Escola. El compositor Xavier Gelabert recorda especialment l'ajuda que Margalida li prestà en diferents moments de la seva formació.

MAGDALENA RIERA FULLANA

Nascuda a Manacor l'any 1961, inicià els seus estudis amb Catalina Ferrer. Obtingué el títol professional de piano (Conservatori Professional de Palma, 1984) i el superior de solfeig, repentització i transport (Conservatori Superior de València, 1996). Amplià els seus estudis amb Joan Moll (piano), Antoni Matheu, Xavier Carbonell i Bernat Julià (contrapunt i harmonia).



Començà a fer classes particulars entorn del 1980 i fins al 1992 a l'avinguda Mossèn Alcover, compaginant-les amb la seva feina a l'Escola de Música de Manacor des del 1983 fins al 1996. També va ser professora de música al col·legi de Sant Francesc. Més tard ha entrat a formar part del cos d'ensenyament secundari, al qual pertany actualment, i imparteix música a l'IES Na Camel·la de Manacor. Canta amb el cor Ars Antiqua des de la seva fundació.

D'entre els seus alumnes destaquen Maria Rosselló, Joan Francesc Cortès, Alicia Olivares, Maria Àngela Riera, Antònia Bassa...

Magdalena Riera pertany ja a una generació de professors de música manacorins que iniciaren els seus estudis a Manacor i Palma, però que finalitzaren fora de Mallorca (llavors no existia Conservatori Superior a les Illes), i començaren a fer classes particulars en un moment en què les exigències de professionalització s'incrementaren enormement.

BÀRBARA DURAN BORDOY

Nascuda l'any 1963, va iniciar els seus estudis amb Catalina Ferrer i continuà amb Joan Moll. Obtingué el títol superior de piano i el títol superior de solfeig, repentització i transport al Conservatori Superior de Música de València (1990, 1991). També comptà, entre els seus professors, amb Antoni Matheu, Xavier Carbonell, Bernat Julià.



Posteriorment, estudià flauta de bec amb Romà Escalas i pedagogia musical amb Jacques Chapuis. Finalitzà els estudis de flauta de bec al Trinity College of Music de Londres. És llicenciada en

història i ciències de la música per la Universitat de La Rioja i membre del grup de flautes de bec renaixentistes Polissonia.

Ha fet classes particulars al carrer Alegria n. 59 (1981-1997), de solfeig, piano i harmonia. També al carrer Marratxos n. 7 de Porto Cristo. Posteriorment passà al cos de professors d'ensenyament secundari en l'especialitat de música i exerceix a l'institut Mossèn Alcover, així com al Conservatori Superior de les Illes Balears. Entre els seus alumnes cal destacar Joan Josep Tur Estrany, Sonia Ramis, Maria Oliver Bonet, Belén Oliver Nicolás, Guillem Riera, Martí Gomila, Esther Martínez Moreno, Margalida Riera Montalbán, Aina Maria Timoner Perelló, Inès Carrasco Pascual.

MARIA FRANCESCA LLANERAS CAPÓ

Començà els estudis de solfeig a l'Escola de Música de Manacor. Nascuda l'any 1963, els seus professors foren Margot Fuster i Gabriel Estarellas. Estudià als conservatoris de Palma i València. Treballà com a professora de guitarra al col·legi de la Puresa, al carrer Amistat i a Porto Cristo, al carrer Muntaner. Entre els seus alumnes cal destacar Margalida Nicolau i Coloma i Francesca Riutort.

JOAN SERVERA CABRER

Nascut l'any 1963, començà estudis musicals amb Catalina Ferrer; després guitarra amb B. Quetglas (a) *Moragues*, B. Artigues, Antoni Matheu, Gabriel Estarellas i Polita Pascual.

Treballà al col·legi de la Caritat i al col·legi Es Canyar, a més de fer classes particulars entre 1978 i 1985, al carrer des Pla n. 2 i al carrer Antoni Pasqual n. 39. Va centrar, de cada vegada més, el seu magisteri en els instruments de corda dins la música popular.

Actualment es dedica a la música popular mallorquina amb el grup Tramundança.

IMMACULADA MÓRA I GRIMALT

Nascuda a Manacor l'any 1964, estudià amb Margot Fuster, Jaume Pinya, Ma Antònia Mercant, Eugen Prokop i Bernat Pomar.

Treballà com a professora de violí a Manacor al carrer Rosselló n. 2 entre 1984 i 1990. També feu nombrosos concerts com a violinista de cambra.



Actualment resideix a Logroño i treballa a l'Escola de Música Municipal i, anteriorment, a l'acadèmia Piccolo Saxo.

Forma part d'una generació de violinistes manacorins molt implicats en l'educació musical i relacionats amb Bernat Pomar. En foren alumnes: Doris Piña, Catina Truyols, Margalida Mestre, Neus Nadal, Carme Riera...

MARIA ANTÒNIA GOMILA GIL

Estudià amb Conxa Vadell a l'Escola de Música de Manacor i cant al Conservatori Professional de Palma, amb Francesca Quart. Nascuda l'any 1966, ha treballat com a professora a l'Escola Municipal de Manacor (cant i direcció coral) i ha impartit classes particulars al carrer Lleó XIII n. 17. Actualment és professora de cant a l'Escola de Música de Son Servera.

SEBASTIANA GALMÉS MANRESA

Estudià a l'Escola de Música amb Consol Piñol i Margalida Vadell. Posteriorment aconseguí el títol superior de piano a València el 2000, amb Conxa Vadell i Joan Moll com a professors. Nascuda també l'any 1966, va fer classes particulars a l'avinguda Baix des Cós n. 35 i, posteriorment, ha participat en la fundació de l'Escola de Música de Porto Cristo, regentada per l'Amipa i l'Ajuntament de Manacor. Entre els seus alumnes podem citar Carme Adrover Galmés i Apol·lònia Morey Galmés.

DAMIÀ TIMONER RIERA

Nascut l'any 1967 a Manacor, estudià amb B. Moragues, Margot Fuster, Gabriel Estarellas, José Tomàs, Xavier Carbonell.

Ha fet classes a l'Escola de Música i a la plaça des Cós n. 9 durant la dècada dels anys 90. També a l'Escola de Música d'Inca.

Va iniciar els seus estudis amb Catalina Ferrer, continuant amb Joan Moll. Amb nombrosos concerts, podem dir que és un dels guitarristes professionals de Manacor. Com hem esmentat, a mesura que ens acostam a finals del segle XX, aquesta generació professionalitza de



cada vegada més la seva activitat. Damià Timoner prioritza els darrers anys la carrera interpretativa.

MARIA ANTÒNIA CAPÓ PICORNELL

Nascuda a Manacor el 1971. Estudià solfeig a l'Escola de Música i violí amb Bernat Pomar, el qual li dedicà el mètode *El meu violí*. Obtingué el títol professional de violí pel Conservatori Professional de Palma.



Fou professora assistent de Bernat Pomar durant els anys que exercí a Manacor, en el local de "sa Nostra". Després va fer classes al carrer Amistat n. 15 i al carrer d'en Muntaner, des del 1989 fins al 2004.

Va tenir nombrosos alumnes. Maria Antònia Capó ha dedicat especial atenció a l'ensenyament des de les etapes d'iniciació. El violí és un instrument difícil els primers anys, que requereix molta paciència i preparació per part del professor.

Actualment és professora a l'Escola de Música de Son Servera.

La segona etapa de l'Escola de Música al segle XX

L'Escola de Música retornà l'any 1972 al servei de l'educació musical dels manacorins. Novament la seva creació apareix lligada al funcionament de la banda, connexió que encara es manté, ja que els alumnes dels instruments de vent segueixen incorporant-se a les seves files de manera habitual.

Aquesta segona etapa està presidida, des del principi, per la personalitat carismàtica de Rafel Nadal Nadal (Manacor, 1929). Mestre Nadal és testimoni privilegiat i participant directe de la vida musical de Manacor des de la postguerra. Estudià als conservatoris de Palma i València (harmonia, direcció i composició amb el professor Torres Navarro). L'any 1954 passà a formar part del cos nacional de directors de bandes de música. Des del 1955 començà a dirigir la banda municipal i des del 1972 l'Escola de Música. La seva activitat no s'atura aquí: ha dirigit les Joventuts Musicals de Manacor, la Capella de Manacor, l'Agrupació Artística i l'Orquestra Simfònica de Mallorca, a més de ser un dels fundadors i directors del Cor i Orquestra del Teatre Principal de Palma (1983) i de la Camerata Orquestra de Llevant (1990).

De la seva activitat professional com a músic ens interessa sobretot aquí el seu lligam amb l'Escola de Música. Com mestre Nadal comenta, ara sembla una cosa normal el fet que cada municipi compti amb una escola de música, però no ho era

ni de bon tros quan l'Ajuntament (amb un interès especial per part dels regidors del moment, amb un grup de professors contractats com a personal laboral i sota la direcció d'ell mateix) posà en marxa una altra vegada l'Escola Municipal de Música de Manacor. Certament sorprèn que a un municipi com Manacor, molt apartat de les iniciatives culturals, cobràs forma un projecte semblant. Encara que amb mancances i dificultats, l'Escola de Música de Manacor és una de les pioneres dins les Illes Balears. Les primeres especialitats impartides foren solfeig, piano, violí, cant i guitarra.

Els primers professors varen ser el mateix Rafel Nadal, Concepció Vadell, Margot Fuster, Josep Ros Sancho -substituint per Consol Piñol-, Jaume Pinya (nascut el 1928, membre de l'Orquestra de Cambra de Manacor i músic professional a les coves del Drach) i el tenor Juan B. Daviu.¹² Després s'hi incorporaren Margalida Vadell Ferrer i Margalida Rosselló Puerto. En els següents anys, i en un cercle vital important per a ella mateixa i per a la ciutat, l'Escola començà a tenir com a professors els seus primers alumnes, i alumnes dels professors esmentats anteriorment: Magdalena Riera Fullana, Mariana Sureda Sastre, Maria Antònia Gomila Gil, Joana Maria Perelló Martí (posteriorment professora de música a l'IES Mossèn Alcover), Natàlia Mus Amézquita (professora després de l'IES de Sineu), Damià Timoner, Miquela Galmés Fons, Maria Joana Mas Vaquer (també professora de música al col·legi Jaume Vidal i Alcover), Miquel Oliver, Toni Nadal, Maria Àngela Riera Sureda, Andreu Galmés, Jaume Galmés Maimó, Joan J. Tur Estrany...



Maria Antònia Mercant Nadal fou la segona directora de l'Escola de Música, en un moment de canvis profunds dins els ensenyaments musicals. Violinista, començà de jove ja a l'Escola de Música, l'any 1974, i també va fer algunes classes particulars. Estudià a Palma i a València, on obtingué el títol de professora de violí. Amb Maria Antònia Mercant, l'Escola traslladà la seu, que fins llavors havia estat l'edifici de les *cotxeres* de l'Ajuntament (a la confluència del carrer Moreres amb el de Toni Pasqual), al carrer Fàbrica n. 2.

En la *Memòria del Departament de Cultura de l'Ajuntament de Manacor* de l'any 1997¹³ es fa esment d'un període de set anys durant el qual l'Escola va

dependre de la gestió del mateix Departament de Cultura, des que Rafel Nadal es jubilà el curs 1990-91:

«Aquesta memòria descriu la tasca duita a terme durant el segon semestre de l'any 97 quan, després d'una convocatòria pública, es resol el contracte de la que serà la directora de l'Escola de Música. Es tracta d'organitzar una nova etapa que revifi les ensenyances musicals del municipi.

El concurs-oposició va concloure amb el nomenament de Directora de l'Escola de Maria Antònia Mercant Nadal pel període esmentat, a la qual el departament de Cultura de l'Ajuntament va delegar les tasques que durant aquests anys de mancances havia assumit l'esmentat Departament. Cal fer constar el suport total per part de tots els integrants d'aquest Departament així com de la Batlia.»

Amb ella començà una etapa d'àmplia difusió de l'Escola dins Manacor, que oferí més assignatures i diferencià els aprenentatges dirigits al Conservatori i als afeccionats, que necessiten d'un pla d'estudis adaptat. De la mateixa manera, els posteriors canvis dins les lleis educatives propiciaren que Manacor pogués tenir accés als estudis reglats del Conservatori des de la mateixa Escola Municipal de Música. El tercer director de l'Escola, a partir del 2000, fou Tomeu Barceló Garcia (fins al curs 2006-2007). Actualment, l'Escola imparteix ensenyaments de grau mitjà del Conservatori, a més de diferents matèries dirigides a adolescents i adults.

Un món que desapareix

Aquesta xarxa de transmissió musical comença a desaparèixer amb la LOGSE (decrets del 1990, 91 i 94). Aquest fet canvià definitivament la figura del professor de música, ja que una de les reformes introduïdes per la Llei fou la desaparició dels exàmens lliures del Conservatori. Per tant, la figura del professor de música privat, professional, i també de les funcions que tenia llavors i que també es podien aplicar a l'Escola de Música (oferir coneixements professionals a la població) deixaren de tenir sentit. Això va fer que molts alumnes que estudiaven música i es presentaven als exàmens lliures del Conservatori deixassin de fer-ho quan no hi va haver un reconeixement oficial. La següent conseqüència és que els professors que es guanyaven la vida així varen deixar de tenir alumnes. Per continuar avui dia amb els estudis de música, un alumne s'ha de matricular al Conservatori.

Alguns professors d'aquesta darrera època foren Guillem Parera Galmés (del bar de Can Parera, al carrer Sant Rafel), Antoni Galmés Matamalas -director de l'Agrupació musical Sa Torre- i Margalida Álvarez-Ossorio Ferrer. Anteriorment, exercí a Manacor Agnès Morey Lluïll (alumna de Catalina Ferrer), que després passà a exercir professionalment a Son Servera i Sant Llorenç.

Cal esmentar també la presència dels directors de la banda posteriors a Rafel Nadal: Tomeu Nadal i Miquel Bauçà Rigo (aquest darrer, professor de música a l'Escola de Música Pere Garau de Son Macià), i de l'aportació de músics com Toni Terrades.

Manacor també veié l'aparició de fórmules noves: l'any 1996, Damià Llopis Ferrer (nascut a Palma el 1960 i doctor per la Universitat de Manchester) inaugurà a Manacor una escola, PROART, amb una filosofia totalment diferent als ensenyaments anteriors: les classes de piano són col·lectives i el solfeig s'aprèn sobre l'instrument. Company d'estudis de Bàrbara Duran i Magdalena Riera, la primera d'elles s'encarregà de la direcció de PROART a Manacor, a la plaça de la Constitució (a la casa que pertany a la família Alcover). Ambdues foren les primeres professores de l'Escola, seguides per Aina Maria Timoner Perelló i Maria Caldentey Julià. PROART fou capdavantera, a Manacor, a oferir als alumnes la possibilitat de seguir els exàmens de música del Trinity College of Music de Londres. De fet, des del 1999 fins al 2005 diferents professors examinadors del Trinity acudiren a realitzar els exàmens a Manacor. Actualment, aquesta escola és responsabilitat del professor i compositor Xavier Gelabert.

Tot el que hem exposat anteriorment ens parla d'un Manacor força interessat des de temps llunyans en l'educació musical. Saber les causes ens remet a l'anàlisi d'unes dades que no són l'objecte d'aquest treball. Però sense aquesta teranyina humana, la realitat musical seria diferent: els professors crearen un cercle de transmissió de coneixements que permeté molts alumnes seguir els estudis musicals.

De la mateixa manera, anys després aquests alumnes es convertiren en professors que continuaren la tasca de l'ensenyament musical.

BIBLIOGRAFIA

Autors diversos: *Conservatori, 70 anys d'ensenyament musical. Miscel·lània*. Institut d'Estudis Balearics, Conselleria d'Educació i Cultura. Número 80/81, octubre 2004/ abril 2005.

CARVAJAL, A. ; LLITERAS, J. ; GOMILA, A.: *Apunts per a la història de les bandes de música de Manacor*. Col·lecció Fanal de Sostre, n. 1. Manacor, 2000.

COMPANY, Joan ; ESTELRICH, Pere ; MOLL, Joan: *Tres músics mallorquins: Antoni Torrandell, Joan M^e Thomàs, Antoni Matheu*. Artistes de les Balears, 1. Conselleria d'Educació i Cultura del Govern Balear. Barcelona, 1985 -producció de José J. De Olañeta editor-.

FERRER MASSANET, Rafel: *Primera Historia de La Capella de Manacor*. Associació Cultural s'Agrícola. 3a ed. ampliada i corregida. Manacor, 1997.

FINNEGAN, Ruth: “¿Por qué estudiar la música? Reflexiones de una antropóloga desde el campo”, dins *Sibe. Revista Transcultural de Música online*, n. 6. 2002.

FINNEGAN, Ruth. “Música y participación”, dins *Sibe. Revista Transcultural de Música online*, n. 7. 2003.

FINNEGAN, Ruth: *The hidden musicians. Music-making in an English Town*. Wesleyan University Press. Middletown, 2007.

PARETS I SERRA, Joan: *Apunts sobre el fet musical a Manacor*. Papers de Sa Torre n. 41. Patronat de l'Escola Municipal de Mallorca, Ajuntament de Manacor. Manacor, 1997.

PARETS I SERRA, J. ; ESTELRICH I MASSUTÍ, P. ; MASSOT I MUNTANER, B.: *Compositors de les Illes Balears*. Centre de Recerca i Documentació Historicomusical de Mallorca, Conselleria d'Educació i Cultura del Govern de les Illes Balears & El Gall Editor. Pollença, 2000.

NOTES

- 1 Finnegan, R: “¿Por qué estudiar la música? Reflexiones de una antropóloga desde el campo” (*vegeu bibliografia*). Traducció de l'autora.
- 2 Moltes de les dades no s'haurien pogut documentar sense la participació dels informants. Alguns d'ells apareixen documentats com a professors, molts d'ells s'hagueren de preocupar de cercar documents, fotografies i diferents dates de naixements, programes de concerts, etc. Ens agradaria esmentar aquests informants: Maria Bordoy Andreu, Francesca Quetglas Mesquida, Martí Martí Gomila, Francesca Duran Planisi, Maria Santandreu Santandreu, Magdalena Girart, Antònia Galmés, Joana Bonet Rosselló. També els mateixos protagonistes de l'estudi han aportat moltes dades sobre altres persones, especialment Conxa Vadell Ferrer, Rafel Nadal, Magdalena Riera Fullana, Margot Fuster i Xavier Gelabert, a més de Pilar Castor, responsable de l'Arxiu Municipal de Manacor. Agraïm també les aportacions d'Albert Carvajal.
- 3 Albert Carvajal Mesquida hi dedica tot un article al monogràfic *Perlas y Cuevas* del 31 de desembre de 1997, commemorant els 100 anys de la Capella de Manacor.
- 4 <http://www.bandamanacor.org/historia.html>, sobre les dades d'*Apunts sobre el fet musical a Manacor* de Joan Parets i Serra i *Apunts per a la història de les bandes de música de Manacor*, A. Carvajal, J. Llitas, A. Gomila (*vegeu bibliografia*).
- 5 Rafel Ferrer Massanet, *Quaderns de Perlas y Cuevas*, n. 108, Manacor, 2006.

- 6 De la instància presentada el 27/03/1935. AMM, segons Ferrer Massanet (*vegeu nota n. 5*).
- 7 Segons la informació de Maria Santandreu Santandreu (a) *Caixa* i Francesca Duran Planisi.
- 8 Rafel Nadal ens contà que els assajos amb la Capella per a aquest i altres concerts d'una certa envergadura requerien un esforç per part de tots els participants. Cal tenir en compte que molts dels cantaires no tenien una formació vocal ni musical de base i que, moltes vegades, això feia difícil la tasca del director. Així i tot, la Capella era una eina excel·lent d'iniciació musical.
- 9 Encara que diversos informants conten el mateix, s'ha de pensar en el fet que, malgrat aquesta formació i càrrec -si així era-, tornàs a Mallorca.
- 10 Així es definia n'Antoni, com conta Joan Company a *Tres músics mallorquins* (*vegeu bibliografia*).
- 11 Veure nota n. 10.
- 12 AMM, 854/11.
- 13 Memòria proporcionada pel mateix Departament de Cultura de l'Ajuntament de Manacor el març del 2008.